

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Демидчук Ольга Олександрівна

УДК 657.212/.213:336.77

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ
ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ**

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Демидчук О. О.

Керівник роботи
Куровська Н. О.
к. е. н., доцент

Житомир – 2019

Висновок кафедри _____
за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри № _____ від « ____ » _____ 2019 р.

Завідувач кафедри: к.е.н., професор _____ Дема Дмитро Іванович
(підпис)

« ____ » _____ 2019 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ захистив (ла)
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК _____
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Демидчук О. О. – Механізм управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Житомирський національний агроекологічний університет, 2019.

У кваліфікаційній роботі викладено теоретичні, методичні та практичні аспекти управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Теоретично обґрунтовано механізм управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Досліджено стан та ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємстві. Запропоновано шляхи удосконалення механізму дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємстві.

Ключові слова: дебіторська та кредиторська заборгованість, механізм управління, підприємство, джерела фінансування, фінансовий стан.

SUMMARY

Demydchuk O. O. – The mechanism of management of accounts receivable and payable. Manuscript.

Qualification work for the master's degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". – Zhytomyr National Agroecological University, 2019.

The qualification work outlines the theoretical, methodological and practical aspects of the accounts receivable and payable of the enterprise. The mechanism of management of receivables and payables of the enterprise is theoretically substantiated. The status and effectiveness of the management of accounts receivable and payables at domestic enterprises are investigated. Ways to improve the mechanism of receivables and payables at the enterprise are proposed.

Keywords: accounts receivable and payable, management mechanism, enterprise, sources of financing, financial condition.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	8
Дебіторська та кредиторська заборгованість як об'єкт управління.....	8
Методичні підходи до управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства.....	10
Висновки до розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2. СТАН УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬ- КОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	14
Діагностика фінансово-економічного стану ДП «Овруцький спецлісгосп».....	14
Оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства	18
Висновки до розділу 2.....	21
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	23
3.1.	
Факторний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.....	23
3.2.	
Застосування SWOT-аналізу в управлінні дебіторською та кредиторською заборгованістю ДП «Овруцький спецлісгосп».....	26 28
Висновки до розділу 3.....	
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність теми та аналіз останніх досліджень. У сучасних умовах господарювання особливого значення набуває ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Неспроможність вітчизняними виробниками нормально вести фінансову діяльність через наявність надмірної заборгованості призводить до погіршення фінансового становища підприємства. У зв'язку з цим, постає необхідність у розробці механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства на основі проведення моніторингу його фінансової діяльності. Це в свою чергу зумовить покращення фінансового стану, що сприятиме позитивному ставленню кредиторів та інвесторів до підприємства.

Окремі питання щодо управління дебіторською та кредиторською заборгованістю досліджували такі вчені-економісти, як: І. О. Бланк, Є. П. Гнатенко, А. В. Горбунова, Л. М. Дорохова, Г. Г. Кірейцев, В.В. Лук'янова, О. В. Олійник, Г. В. Савицька, Є. В. Скляр, О. Ф. Томчук, Л. В. Фролова та ін. Проте, ряд важливих питань щодо формування механізму управління кредиторською та дебіторською заборгованістю потребують подальшого дослідження.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є теоретико-методичне обґрунтування основних напрямів удосконалення механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства та розробка практичних рекомендацій щодо їх реалізації.

Визначена мета обумовила необхідність вирішення таких завдань:

- теоретично обґрунтувати сутність дебіторської та кредиторської заборгованості у якості об'єкта управління;
- доповнити методичний інструментарій механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства;

- провести діагностику фінансово-економічного стану ДП «Овруцький спецлісгосп»;
- оцінити стан управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства;
- провести факторний аналіз результатів дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства;
- на основі SWOT-аналізу запропонувати напрями удосконалення механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю ДП «Овруцький спецлісгосп».

Об’єкт і предмет дослідження. Об’єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процес управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень щодо удосконалення механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано методи: *теоретичного узагальнення і порівняння* – для розкриття економічного змісту та сутності дебіторської і кредиторської заборгованості; *абстрактно-логічний* – для формулювання теоретичних висновків і узагальнень; *статистико-економічний* – для дослідження стану управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства; *факторного аналізу* – для повного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості з метою визначення впливу факторів на оборотність цих показників; *SWOT – аналізу* – для узагальнення напрямів удосконалення механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю; *графічний та табличний прийоми* – для наочного зображення одержаних результатів та ін.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. В процесі дослідження отримано результати факторного аналізу, які свідчать, що скорочення частки дебіторської заборгованості в загальному обсязі активів ДП "Овруцький спецлісгосп" підвищує його ліквідність та платоспроможність, а зменшення показника співвідношення власного капіталу до кредиторської

заборгованості свідчить про послаблення залежності від інвесторів і кредиторів, а отже, про підвищення фінансової стійкості підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Загальні положення та пропозиції за результатами дослідження можуть використовуватись у фінансовому менеджменті вітчизняних підприємств.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені у доповідях автора на тему:

– «Механізм управління дебіторською та кредиторською заборгованістю суб'єктів господарювання», оприлюднений на Всеукраїнській науково-практичній on-line конференції «Тези науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки» (15-17 травня 2019 р., ЖДТУ);

– «Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості ДП «Овруцький спецлісгосп»», оприлюднений на студентській науково-практичній конференції «Фінансове забезпечення економіки» (30 травня 2019 р., ЖНАЕУ);

– «Діагностика фінансово-економічного стану ДП «Овруцький спецлісгосп»», оприлюднений на студентській науково-практичній конференції «Студентські наукові читання: 2019» (20 листопада 2019 р., ЖНАЕУ).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст роботи викладено на 26 сторінках комп'ютерного тексту. Ілюстративний матеріал представлено у 9 таблицях та 4 рисунках. Структурно робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (42 найменування), 3 додатки.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що у науковій літературі та нормативних документах широко представлені поняття дебіторської та кредиторської заборгованості як об'єкта управління. Зокрема, дебіторську заборгованість необхідно розглядати як частину обігових коштів, що складаються із позичок покупців, а кредиторську заборгованість – у якості джерела залучених коштів підприємства. Навіть за своїм складом дебіторська та кредиторська заборгованість є неоднорідною, а від правильної класифікації залежить не лише порядок їх обліку, але й ефективність управління підприємством.

2. Обґрунтовано, що проведення діагностики фінансово-економічного стану підприємства є необхідною умовою для якісного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. Це зумовлює виникнення можливості вчасного виявлення недоліків у системі управління і вжиття необхідних заходів щодо мінімізації фінансових ризиків. Такий підхід сприятиме створенню позитивного іміджу для підприємства, позитивному ставленню кредиторів та інвесторів, а також визначить можливі доходи підприємства у майбутньому.

3. Зазначено, що у процесі оцінювання дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства необхідно орієнтуватись не лише на здійснення контролю за веденням господарської діяльності, але й на прийняття правильних управлінських рішень. Це в свою чергу створить необхідні передумови для якісного управління боргами підприємства та забезпечить його фінансову стабільність на короткострокову та довгострокову перспективу. А отже, сприятиме своєчасному виявленню неприпустимих видів заборгованості та залученню додаткових фінансових ресурсів.

4. Доведено необхідність проведення всебічного аналізу, у тому числі факторного аналізу оборотності та співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості. Це зумовлено застосуванням значної кількості факторів впливу на досліджувані показники, що сприяє більш широкому розумінню існуючого

фінансового становища підприємства. Зокрема, за даними факторного аналізу встановлено, що підприємство ДП «Овруцький спецлігосп» функціонує ефективно, спрямовуючи свою діяльність на покращення іміджу і створення сприятливого інвестиційного клімату.

5. Встановлено на основі проведеного SWOT – аналізу сильних та слабких сторін, ринкових можливостей та загроз у діяльності підприємства, що у даний час найдоцільніше обрати стратегію, спрямовану на мінімізацію слабких сторін підприємства на основі використання маркетингових можливостей. Для досягнення успіху підприємством необхідно прийняти новизну в організацію виробничого процесу та намагатися позбавитись усіх негативних впливів. Це в свою чергу в майбутньому надає можливість поширювати свою діяльність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесова Н. Е., Чупрін Є. С. Переваги факторингу в управлінні дебіторською заборгованістю підприємств України. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 531–534.
2. Білоусова О. С. Засади управління дебіторсько–кредиторською заборгованістю суб'єктів господарювання на рівні держави і підприємств. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2017. Т. 22, Вип. 4. С. 93–97.
3. Бродська І. І. Ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства: обліково–аналітичний аспект. *Економічні науки. Сер.: Економіка та менеджмент*. 2012. Вип. 9(2). С. 75–81.
4. Бунда О. М., Пірхун М. О. Методичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2016. № 4(1). С. 78–83.
5. Бутинець Ф. Ф., Драбаніч А. В. Інтегрований облік як засіб управління підприємством. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2016. № 2. С. 12–24.
6. Винниченко Н. В., Супрученко А. С. Особливості застосування кластерного аналізу в управлінні дебіторською заборгованістю. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. № 1(2). С. 39–43.
7. Власова Н. О., Носач Л. Л. Управління дебіторською і кредиторською заборгованостями в системі управління підприємствами оптової торгівлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2010. Вип. 1. С. 194–201.
8. Волович О. Б. Аналітичне забезпечення управління заборгованістю підприємств. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 769. С. 12–18.

9. Гнатенко Є. П., Волошина В. В. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки*. 2015. № 1. С. 38–42.

10. Гнатенко Є. П., Лебедик А. М. Сучасні методики аналізу дебіторської заборгованості. *Молодий вчений*. 2016. № 11. С. 562–565.

11. Горбунова А. В. Удосконалення механізму діагностики фінансового стану підприємства. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2014. №2. С. 15–28.

12. Гринюк І. М. Модель управління дебіторською заборгованістю. *Економіка України*. 2017. № 2. С. 37–48.

13. Гуня В. О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств. *Економічний простір*. 2014. № 19. С. 124–131.

14. Демидчук О. О. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості ДП «Овруцький спецлісгосп». Матеріали студентської науково–практичної конференції «Фінансове забезпечення економіки» (30 травня 2019 р., ЖНАЕУ). 2019.

15. Демидчук О. О. Діагностика фінансово–економічного стану ДП «Овруцький спецлісгосп». Матеріали студентської науково–практичної конференції «Студентські наукові читання: 2019» (20 листопада 2019 р., ЖНАЕУ). 2019. С. 181-183.

16. Демидчук О. О. Механізм управління дебіторською та кредиторською заборгованістю суб'єктів господарювання. Тези Всеукраїнської науково–практичної on–line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки. Житомир : ЖДТУ, 2019. С. 949.

17. Димченко О. В., Рудаченко О. О., Мозговий Є. В. Моделювання дебіторської заборгованості підприємств теплопостачання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 12(2). С. 28–33.

18. Домбровська Н. Р. Дебіторська та кредиторська заборгованості: проблеми класифікації. *Інноваційна економіка*. 2014. № 1. С. 182–187.
19. Дорохова Л. М., Куровська Н. О. Формування механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованістю аграрних підприємств. *Наукові горизонти*. Т. 68 № 5 (2018). С. 36–43.
20. Драбаніч А. В. Дебіторська заборгованість підприємства: поняття та структура. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. 2016. № 2. С. 31–41.
21. Драбаніч А. В. Кредиторська заборгованість: поняття, сутність, відображення в обліку. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2017. Т. 22, Вип. 4. С. 127–131.
22. Дячук О. В., Новодворська В. В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(3). С. 243–251.
23. Євтушевська О. О., Кустурова С. П. Порівняльна оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств. *Економіка харчової промисловості*. 2017. Т. 9, № 2. С. 68–74.
24. Жаворонок А. В., Григорович Н. І. Управління дебіторською заборгованістю. *Молодий вчений*. 2017. № 6. С. 419–422.
25. Жаворонок А. В., Моржук В. В. Особливості оцінки обліково–аналітичного та контрольного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства за товари, роботи, послуги. *Молодий вчений*. 2017. № 6. С. 430–433.
26. Ковтуненко К. В., Ковалик О. А. Управління дебіторською заборгованістю як інструмент зменшення фінансових ризиків на малих підприємствах. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2017. № 1. С. 52–57.
27. Костюнік О. В., Недашковська Д. М. Деякі питання регулювання дебіторської та кредиторської заборгованостей українських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 19. С. 45–50.

28. Кручак Л. В. Методика аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 22. С. 161–165.

29. Мельник О. М. Дебіторська заборгованість як спосіб тінізації доходів підприємства. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Економіка*. 2017. Вип. 4. С. 63–66.

30. Мищишин О. Л., Федорович І. С. Діагностика фінансового стану як інструмент ефективного управління розвитком підприємства // Тези доповідей III Міжнародної науково–практичної конференції «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: Європейський вектор нові виклики та можливості» (Львів, 14–16 травня 2015 р.). Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2015. С. 654.

31. Млінцова О. С. Концепція збереження капіталу через призму кредиторської заборгованості. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2017. Вип. 185. С. 275–283.

32. Новицька Н. В. Теоретичні аспекти понять "дебіторська заборгованість" і "кредиторська заборгованість". *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 2. С. 286–290.

33. Осадча Г. Г., Козаченко В. О. Методологічні аспекти обліку дебіторської заборгованості на виробничих підприємствах. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. № 5. С. 75–79.

34. Осадча Г. Г., Коротченко Ю. С. Методологічні аспекти обліково–аналітичного забезпечення кредиторської заборгованості. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. № 4. С. 62–67.

35. П'ятигорець Г. С., Ніколайчук К. В. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості. *Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. Проблеми економіки транспорту*. 2017. Вип. 13. С. 40–46.

36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 URL : <http://www.minfin.gov.ua>

37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL : <http://www.minfin.gov.ua>

38. Савицька Г. В., Градова А. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. К.: Знання, 2014. 654 с.

39. Скляр Є. В., Храпливий А. І. Теоретичні засади дослідження дебіторської та кредиторської заборгованостей. Молодий вчений. 2016. № 5. С. 153–156.

40. Томчук О. Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія: Економічні науки. 2016. Т. 18, № 2. С. 160–164.

41. Шатковська М. С. Управління кредиторською заборгованістю на основі її аналізу. *Актуальні соціально–економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів: матеріали X Міжнародного круглого столу, 10 травня 2019 р.* / відповід. ред. Н.Л. Кусик; ОНУ ім. І. І. Мечникова. Одеса: ОФФСЄТiК, 2019. С. 177–180.

42. Ямненко Г. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Траектория науки*. 2017. Т. 3, № 2. С. 51–57.